

BEELDKWALITEITSPARAGRAAF

WERELDERFGOEDCOMPLEX KINDERDIJK-ELSHOUT

MEI 2017

KuiperCompagnons

Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw, Architectuur, Landschap
City & Regional Planning, Urban Design, Architecture, Landscape

gemeente

Molenwaard

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Beeldkwaliteitsrichtlijnen	4
	2.1. <i>Outstanding Universal Values als richtinggevend kader</i>	4
	2.2. <i>Aanvullende beeldkwaliteitsrichtlijnen</i>	4
3.	Proces	7

Onderdelen

- i. Statement of Universal Values (SOUV)
- ii. Beeldkwaliteitseisen uit de Gebiedsvisie Kinderdijk
- iii. Aanbevelingen uit de visie op de molenerven van Kinderdijk-Elshout
- iv. Beeldkwaliteitsrichtlijnen voor nieuwe bebouwing binnen het werelderfgoedcomplex
- v. Beeldkwaliteitsrichtlijnen voor bewegwijzering en bebording

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

De status van het Werelderfgoed Kinderdijk-Elshout vraagt om duidelijke spelregels en beeldkwaliteitsrichtlijnen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het uiteindelijke doel voor alle betrokkenen is immers om een herkenbare samenhang en hoogwaardige uitstraling te realiseren. Bovendien moet recht worden gedaan aan de Outstanding Universal Value (OUV) van het werelderfgoedcomplex. Deze OUV staat beschreven in de Statement of Outstanding Universal Value (SOUV). De SOUV wordt gedeponereerd bij UNESCO op het moment van inschrijving op de Werelderfgoedlijst. In dit document staat op welke punten het Werelderfgoed uniek wordt bevonden, wat de criteria zijn en waarom de site op de UNESCO Werelderfgoedlijst staat. Het gaat hierbij om harde richtlijnen, die een onaantastbaar kader vormen voor toekomstige ontwikkelingen binnen het werelderfgoedcomplex.

2 BEELDKWALITEITRICHTLIJNEN

2.1 Outstanding Universal Values als richtinggevend kader

De uitzonderlijke universele waarden van Werelderfgoed Kinderdijk zijn beschreven in de "(Retrospective) Statement of Outstanding Universal Values". Deze waarden zijn de basis voor de inschrijving van de site in het UNESCO Werelderfgoedregister en zijn leidend voor toekomstige nieuwe ontwikkelingen binnen het werelderfgoedcomplex. Bij het besluit tot aanwijzing is een korte omschrijving van de universele waarden van de site gegeven:

'The contribution made by the people of "the low countries" to the technology of handling water is enormous, and this is admirably demonstrated by the installations in the Kinderdijk-Elshout area. Hydraulic works to drain the land for agriculture and settlement began in the Middle Ages and have continued uninterrupted to the present day. The site contains all the relevant elements of this technology - dikes, reservoirs, pumping stations, administrative buildings, and a series of impeccably preserved windmills.'

De complete (R)SOUV is opgenomen in onderdeel I van deze beeldkwaliteitparagraaf. De (R)SOUV bestaat uit een samenvatting van de universele waarden, een toelichting van de criteria op basis waarvan het Werelderfgoed is ingeschreven en een beschrijving van de integriteit en authenticiteit van de site. De SOUV neemt een centrale rol in bij de instandhouding van de site. Om een goede afweging te kunnen maken in hoeverre ontwikkelingen effect hebben op de uitzonderlijke kwaliteiten van de site, is het wenselijk de abstracte begrippen uit de OUV te concretiseren in kernkwaliteiten. Deze kernkwaliteiten worden uitgedrukt in zogenaamde attributen. Dit zijn de structuren, elementen en visuele aspecten, waarin de universele waarden van de site tot uitdrukking komen. In essentie bestaat Kinderdijk uit drie kernkwaliteiten:

- het ingenieuze hydrologische systeem;
- het ritme van de 18^e eeuwse molens;
- het typische door de mens gemaakte Nederlands landschap.

Per kernkwaliteit worden de kenmerken, de authenticiteit en de integriteit beschreven. Daarbij wordt benoemd wat bepalend is voor de beleving van deze kernkwaliteiten

Het ingenieuze hydrologische systeem

Kinderdijk is een ingenieus hydraulisch systeem bedoeld voor de afwatering, dat tot op de dag van vandaag functioneert. Het bestaat uit hoge en lage boezems, polders, afwateringskanalen, kades en dijken, 19 molens, 3 gemalen, 2 sluizen en 2 waterschapshuizen. Het laat de Nederlandse technische ontwikkeling van de afwatering zien, die is gekopieerd en toegepast op veel plekken in de wereld.

- Integriteit: het gebied bevat alle relevante elementen, zoals de boezems, polders, de afvoerkanalen en dijken, bakstenen, houten en rietgedekte molens, molenvlieten, gemalen, uitlaatsluizen en waterschapshuizen.
- Authenticiteit: nog steeds functionerende molens en authenticiteit van het vakmanschap.

Bepaald door de beleving van: het totale ensemble gevormd door de elementen die onderdeel zijn van het systeem: hoge en lage boezems, de polders, de afwateringskanalen, kades en dijken, 19 molens, 3 gemalen, 2 sluizen en 2 waterschapshuizen.

Het ritme van de 18^e eeuwse molens

Kinderdijk wordt gekenmerkt door het verticale ritme van het molensysteem gelegen aan de beide afwateringskanalen (Groote of Achter Waterschap, Nieuwe Waterschap). Het molennetwerk van negentien molens vormt gezamenlijk een groep monumenten. Daarbij zijn drie typen molens te onderscheiden: 8 ronde bakstenen grondzeilers, 10 achtkantige rietgedekte molens en 1 wipmolen.

- Integriteit: sinds de bouw hebben geen significante veranderingen plaatsgevonden aan de setting van de bakstenen, houten en rietgedekte molens.
- Authenticiteit: het molennetwerk van Kinderdijk is door de tijd praktisch onveranderd.

Bepaald door de beleving van: verticaal ritme van 18^e eeuwse molens, het ensemble van twee evenwijdige rijen opgespannen langs de twee afwateringskanalen. Verbijzonderd door merendeels twee typen molens, waarbij de reeks aan de Nieuwe Waterschap wordt beëindigd door een derde type (wipmolen).

Het typisch door de mens gemaakte Nederlands landschap

De site en omgeving bestaan uit een uitgestrekt typisch Nederlands landschap, dat is gecreëerd sinds de Middeleeuwen en in het bijzonder gedurende de eerste helft van de 18de eeuw. Kenmerkend zijn de historische boezems, polders, waterlopen, molens en afwateringskanalen. Het landschap is in het oog springend door het samenspel van de horizontale elementen, gevormd door afwateringskanalen, kades, wei- en rietlanden en het verticale ritme van het molensysteem.

- **Integriteit:** Het gebied bevat alle relevante elementen, zonder enige irrelevante of onverenigbare verstoringen. Het typische karakter en de integriteit van het door de mens gemaakte landschap is erg hoog.
- **Authenticiteit:** De site heeft de kenmerken van het uitgestrekte typische Nederlandse landschap en de omgeving weten te behouden.

Bepaald door de beleving van: horizontale lijnen van het uitgestrekte typisch Nederlands landschap, historisch hoog en laag gelegen boezems, polders, lijnvormige elementen in het landschap als kades, afwateringskanalen etc. en een continue en onuitgesproken groene horizon.

Kernkwaliteiten als toetsingskader

De kernkwaliteiten vormen het voornaamste toetsingskader bij de beoordeling van toekomstige bouwplannen binnen het werelderfgoedcomplex. Nieuwe ontwikkelingen mogen in geen enkel opzicht afbreuk doen aan de kernkwaliteiten, om zodoende de integriteit en authenticiteit van het werelderfgoedcomplex te waarborgen. De totstandkoming van een hoogwaardige en passende uitstraling is een harde eis voor alle nieuwe elementen die aan het gebied worden toegevoegd, alsmede voor aanpassingen aan bestaande elementen. Nieuwe elementen moeten de bestaande kernkwaliteiten van het gebied te allen tijde respecteren.

2.2 Aanvullende beeldkwaliteitsrichtlijnen

De voorliggende beeldkwaliteitparagraaf biedt de benodigde spelregels en aanbevelingen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied, waarbij de hiervoor genoemde kernwaarden te allen tijde in acht dienen te worden genomen. De beeldkwaliteitsrichtlijnen voor het werelderfgoedcomplex Kinderdijk-Elshout zijn vervaardigd in vijf separate onderdelen; (1) het Statement of Outstanding Universal Values (SOUV), (2) de beeldkwaliteitseisen uit de Gebiedsvisie Kinderdijk¹, (3) de aanbevelingen uit de visie op de molenerven van Kinderdijk-Elshout², (4) de beeldkwaliteitsrichtlijnen voor nieuwe bebouwing binnen het werelderfgoedcomplex en (5) de beeldkwaliteitsrichtlijnen voor bewegwijzering en bebording. De randvoorwaarden en beeldkwaliteitseisen uit deze documenten vormen enerzijds een inspiratiebron, maar geven tegelijkertijd harde spelregels waaraan moet worden voldaan. Hiermee is de beeldkwaliteitparagraaf voor alle partijen een helder, realistisch en bruikbaar document voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen het werelderfgoedcomplex.

De verschillende aanvullende richtlijnen moeten echter niet als een keurslijf worden gezien, maar vooral als aansporing en inspiratie voor de verschillende bij de planontwikkeling betrokken partijen. De richtlijnen scheppen een helder kader voor de ontwikkelingen in het gebied, garanderen het behoud van kernwaarden en vormen een aanzet tot het leveren van een op kwaliteit gerichte

¹ Gebiedsvisie Kinderdijk, H+N+S Landschapsarchitecten, d.d. november 2013

² Molenerven Kinderdijk, Landschap & Erfgoed Zuid-Holland, d.d. 28 januari 2014

inspanning. De beeldkwaliteitsparagraaf is vooral een communicatiemiddel, dat met behulp van beelden en tekst aangeeft wat de doelstellingen en harde randvoorwaarden zijn ten aanzien van de stedenbouwkundige, landschappelijke en architectonische kwaliteit en samenhang, en waar ruimte ligt voor eigen invullingen. Binnen dit kader is het de uitdaging aan de initiatiefnemers om tot de gewenste oplossingen te komen. Daarbij dienen wel de kernkwaliteiten van het gebied in acht te worden genomen. Deze dienen als harde randvoorwaarden voor toekomstige ontwikkelingen, om te voorkomen dat afbreuk wordt gedaan aan de uitzonderlijke kernkwaliteiten en authenticiteit van het gebied. De totstandkoming van een waardige uitstraling is een basiselement voor alle nieuwe elementen die aan het gebied worden toegevoegd, alsmede voor aanpassingen aan bestaande elementen. De kernwaarden die worden benoemd in de onderliggende stukken moeten worden gerespecteerd door nieuwe elementen.

3 PROCES

Een hoogwaardige beeldkwaliteit van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen is van essentieel belang voor het behoud van de integriteit en authenticiteit van het werelderfgoedcomplex. Om dit tot stand te brengen is het van belang dat alle betrokken partijen (óók bewoners) zich hieraan conformeren en in een vroeg stadium afstemming met elkaar zoeken. Bewustwording is een noodzakelijk goed om tot een hoogwaardige beeldkwaliteit te komen. Want ook relatief kleine ingrepen kunnen – indien er onvoldoende afstemming is met de omgeving – grote afbreuk doen aan de kwaliteiten van het werelderfgoedcomplex.

Onlangs is het bestuurlijk overlegplatform Kinderdijk ingesteld, ondersteund door een ambtelijke werkgroep, waarin activiteiten en ontwikkelingen binnen het werelderfgoedcomplex integraal afgewogen worden. Toekomstige ontwikkelingen of initiatieven worden bij voorkeur (informeel) in het overlegplatform besproken, waarbij ook de monumentencommissie in een vroeg stadium betrokken moet worden.

Door toekomstige initiatieven aan zowel het overlegplatform Kinderdijk als de monumentencommissie voor te leggen, kunnen zij in gezamenlijk overleg tot een goede afweging komen en eventuele aanbevelingen doen voor aanpassing van het initiatief. In dit interactieve proces – waarbij de initiatiefnemer nauw betrokken wordt – vormt het voorliggende document een belangrijke leidraad voor de totstandkoming van de gewenste beeldkwaliteit. Pas nadat het overlegplatform en de monumentencommissie akkoord zijn – waarbij zij toetsen aan het voorliggende document - volgt de officiële aanvraag. De gemeente treedt hierbij op als bewaker van het proces, met als doel de kernkwaliteiten en beeldkwaliteit van het werelderfgoedcomplex te waarborgen.

ONDERDEEL I

STATEMENT OF UNIVERSAL VALUES (SOUV)

MILL NETWORK AT KINDERDIJK-ELSHOUT, THE NETHERLANDS

Date of inscription	1997
Criteria	(i), (ii), (iv)
Property	322 ha
	Municipalities of Alblasterdam and Molenwaard, Province of Zuid-Holland N51 52 57; E4 38 58
Ref	818

Brief synthesis

The Kinderdijk-Elshout mill network is a group of buildings in an exceptional man-made landscape in which the centuries-long battle of the Dutch people to drain parts of their territory and protect them against further inundation is dramatically demonstrated through the survival of all the major elements of the complex system that was devised for this purpose.

Construction of hydraulic works for the drainage of land for agriculture and settlement began in the Middle Ages and has continued uninterrupted to the present day. The site illustrates all the typical features associated with this technology: high and low polders with drainage channels, embankments and dikes, 19 drainage mills, 3 pumping stations, 2 discharge sluices and 2 Water Board Assembly Houses. The beautifully preserved mills can be divided into three categories: 8 round brick ground-sailers, 10 thatched octagonal smock mills, and one hollow post mill.

The installations in the Kinderdijk-Elshout area demonstrate admirably the outstanding contribution made by the people of the Netherlands to the technology of handling water.

The landscape is striking in its juxtaposition of its horizontal features, represented by the canals, the dikes, and the fields, with the vertical rhythms of the mill system. There is no drainage network of this kind or of comparable antiquity anywhere else in The Netherlands or in the world.

Criteria

Criterion (i): The Kinderdijk-Elshout mill network is an outstanding man-made landscape that bears powerful testimony to human ingenuity and fortitude over nearly a millennium in draining and protecting an area by the development and application of hydraulic technology.

Criterion (ii): The Kinderdijk-Elshout mill network with its historic 'high and low polder areas with natural drainage', watercourses, mills and millraces, pumping stations, outlet sluices and Water Board Assembly Houses is an outstanding example of the development of Dutch drainage techniques which were copied and adapted in many parts of the world.

Criterion (iv): The Kinderdijk-Elshout mill network is an extremely ingenious hydraulic system which still functions today and which throughout the ages made it possible to settle and cultivate a large area of peat land. It is nationally and internationally the only example on this scale, making it a unique and outstanding example of an architectural ensemble as well as a cultural landscape which typifies the Netherlands and illustrates a significant stage in human history.

Integrity

The area retains all the relevant features such as the polders with drainage channels and dikes, brick, wooden and thatched windmills, millraces, pumping stations, discharge sluices and Water Board Assembly Houses without any irrelevant or discordant intrusions. The Elshout discharge sluices were reduced to two and reconstructed in the mid 1980s; in 1924 the installations of the Wisboom pumping station were changed from steam driven to electricity. The site is of an adequate size to ensure the complete representation of the features and processes which convey the significance of the mill network.

Authenticity

The Kinderdijk-Elshout mill network with its historic 'high and low polder areas with natural drainage', watercourses, mills and millraces, pumping stations, outlet sluices and Water Board Assembly Houses is practically unchanged. It has been able to retain its vast, typically Dutch and characteristic features of the landscape and the environment, created since the Middle Ages and specifically during the first half of the 18th century. The nineteen mills that form this group of monuments are all still in operating condition, since they function as fall-back mills in case of failure of the modern equipment. The authenticity in workmanship and setting of the structures and in the distinctive character and integrity of the man-made landscape is very high. No changes have been made to the functional hydraulic relationships between drainage machines, polders, and rivers since the sixteen mills of De Nederwaard and De Overwaard were built in 1738 and 1740 respectively, and so the authenticity of the system is also high. The reservoir system of both is also intact, the lower reservoir of De Nederwaard dating back to 1369 and that of De Overwaard to 1365.

Mill restoration, which commenced in 2008, will be in keeping with the techniques used at the time the mills were constructed. Authentic materials will also be used in the restorations. The project, which is headed by the Cultural Heritage Agency of the Netherlands, was completed in 2011.

Management and protection requirements

Nineteen mills, the Wisboom pumping station, and the Waardhuis building are listed as national heritage sites under the 1988 Monuments and Historic Buildings Act [*Monumentenwet 1988*]. In 1993, the area was designated a conservation area [*beschermd dorpsgezicht*] pursuant to Article 35 of the 1988 Monuments and Historic Buildings Act. At the same time, the Kinderdijk-Elshout World Heritage property is a protected nature reserve under the Nature Conservancy Act [*Natuurbeschermingswet*], is part of the Natura 2000 network, and is covered by Council Directive 79/409/EEC on the Conservation of Wild Birds.

The Provincial government's Spatial Planning Decree lays down rules for the mills that are meant to guarantee open exposure to the wind and a permanent view of the mills. Restrictions have been placed on the height of any buildings, trees or other plants within a 400-metre radius of the mills (the mill biotope). The Provincial Spatial Planning Decree is binding for both individuals and municipalities. Most of the land in the Municipal Zoning Plan for the Rural Area of Nieuw-Lekkerland is a designated nature conservation area. Building is not permitted here; any earth-moving activity may only be carried out after a permit has been obtained. The southern part of the Kinderdijk-Elshout WHS is part of the Municipality of Alblasserdam; most of it has been zoned as an "agricultural area with valuable natural and landscape features". Water and dike management is in the hands of the Rivierenland Water Board. The protection arrangements are considered to be effective.

The World Heritage site holder, the Kinderdijk World Heritage Foundation [*Stichting Werelderfgoed Kinderdijk; SWEK*], has held a 30-year lease on the site's 19 mills, including the surrounding premises, access paths and any outbuildings, since 2005. Its goal is to exercise effective management according to a set of uniform standards. The Wisboom Pumping Station was refurbished and opened in 2011 as a visitors' centre. One of the mills is also open for visitors.

The Municipal Zoning Plan for the Rural Area of Nieuw-Lekkerland will be updated, starting in 2011. The new plan will pay particular attention to conservation areas and the World Heritage property.

The area also faces certain challenges. The new Management Plan, which will be drawn up in 2013, will amongst others consider the pressures and advantages of tourism. Plans are being considered for a new and larger visitor centre that allows for better visitor control and guidance and will help increase public awareness of the importance of the site. The fitting in in the landscape will get particular attention.

ONDERDEEL II

BEELDKWALITEITSEISEN UIT DE GEBIEDSVISIE
KINDERDIJK

Gebiedsvisie Kinderdijk

Beek & Kooiman Cultuurhistorie
ONDERZOEK EN ADVIES

Beeldkwaliteit

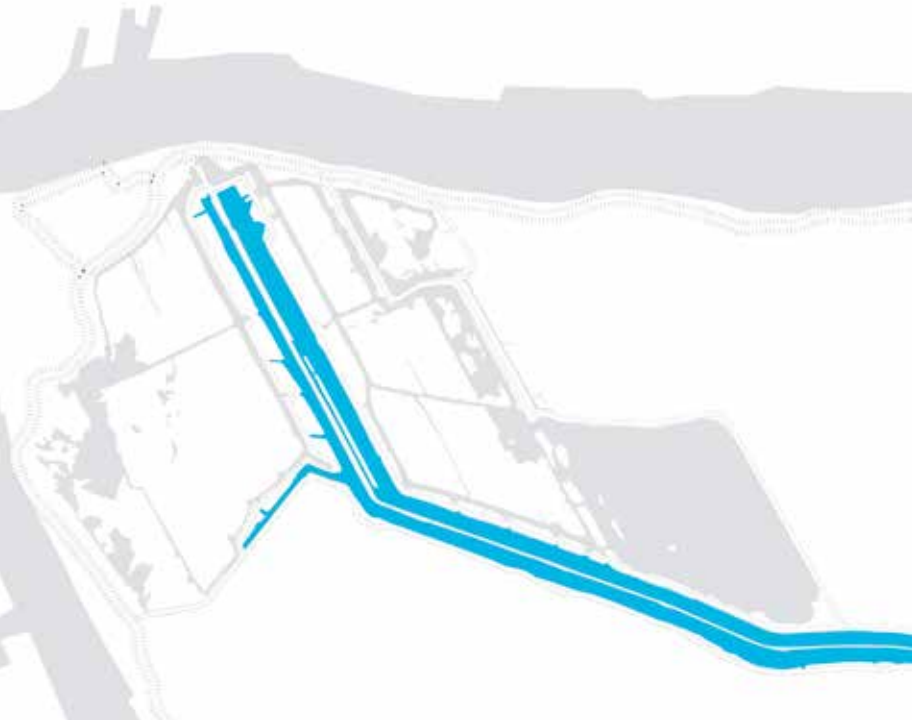
In het hoofdstuk beeldkwaliteit worden per landschappelijk onderdeel van het Werelderfgoed Kinderdijk concrete uitspraken gedaan over de gewenste beeldkwaliteit.

5 Beeldkwaliteit

5.1 Lage boezem

Het Nieuwe Waterschap en het Groot- of Achterwaterschap vormen de lage boezem van resp. Nederwaard en Overwaard. Deze vormen, na de polders, het oudste element in het afwateringssysteem van Kinderdijk. Beide watergangen zijn in de 14^e eeuw gegraven als afwateringskanaal. en werden oorspronkelijk direct af op de Lek. Hier zijn later stappen aan toegevoegd, zoals de hoge boezems en recent de maalkommen en extra gemaal in de Lekdijk. De relatie tussen Lek, dijk en Waterschappen is ondanks de plaatsing van de gemalen nog steeds functioneel en als zodanig goed waarneembaar.

Beide waterlopen hebben een zeer continu karakter, door de lange rechte stukken en over grote lengte gelijke breedte. De oevers worden gekenmerkt door grastaluds en rietkragen. Verspreid langs de Middelhakade liggen vissteigers en kanosteigers. Ter hoogte van de bezoekmolen en het Wisboomgemaal ligt een aanlegsteiger voor rondvaartschepen in het Groot- of Achterwaterschap. Ook in het Nieuwe waterschap liggen enkele steigers. De beide Waterschappen

zijn beleefbaar vanaf het water en het pad op de Middelkade, de kade die de kanalen van elkaar scheidt. Het Nieuwe Waterschap wordt drie keer door een brug gekruist. Over het Nieuwe Waterschap kan per boot Alblasserdam bereikt worden. In beide Waterschappen geldt een aanmeerverbod.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- Behoud het karakter van de Waterschappen als historisch afwateringskanaal: een sterk lineaire waterloop met begeleidende kades,
- Denk bij aanpassingen vanuit de gehele lijn. Voorkom incidenten die inbreuk doen op het dwarsprofiel van doorgaande waterlopen. Voorkomen moet worden dat de herkenbaarheid van de waterloop verstoord raakt.
- Behoud continuïteit en eenheid in de inrichting van de oevers: grastaluds met rietkragen. Breng geen begeleidende opgaande beplanting aan.
- Behoud de beleefbaarheid van het water door behoud van de toegankelijkheid van de Middelkade. De oevers zijn, waar mogelijk, openbaar toegankelijk.
- Behoud zicht op het water.
- Behoud eenheid in vormgeving van de bruggen, en eenheid in materiaalkeuze en kleurgebruik. Kies voor een donkere kleurstelling, bij voorkeur zwart, of laat hout onbeschilderd. Bruggen zijn doorvaarbaar.
- Behoud eenheid in vormgeving van steigers. Plaats de steiger laag bij het water, dichtbij de oever; in de rietkraag. Als het nodig is een steiger af te sluiten, plaats het hek boven de waterlijn/grens talud - riet.

Elementen aan het water zijn van ver zichtbaar.

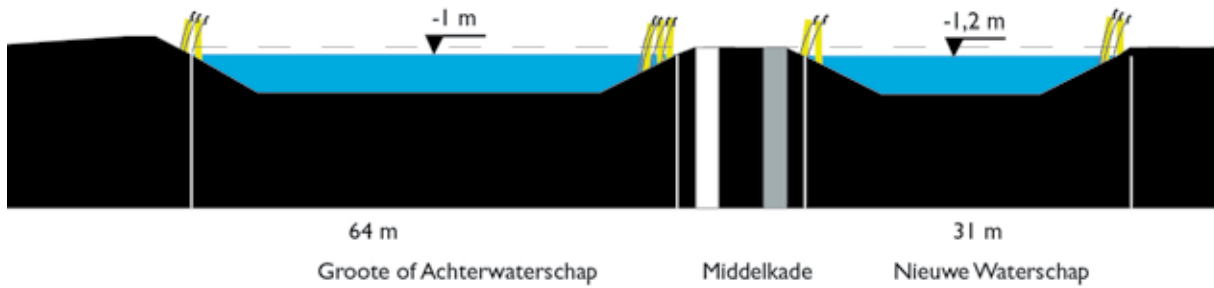

Bescheiden steigers bij visstekken

Behoud zichtrelatie tussen Lekdijk en Grootte of Achterwaterschap

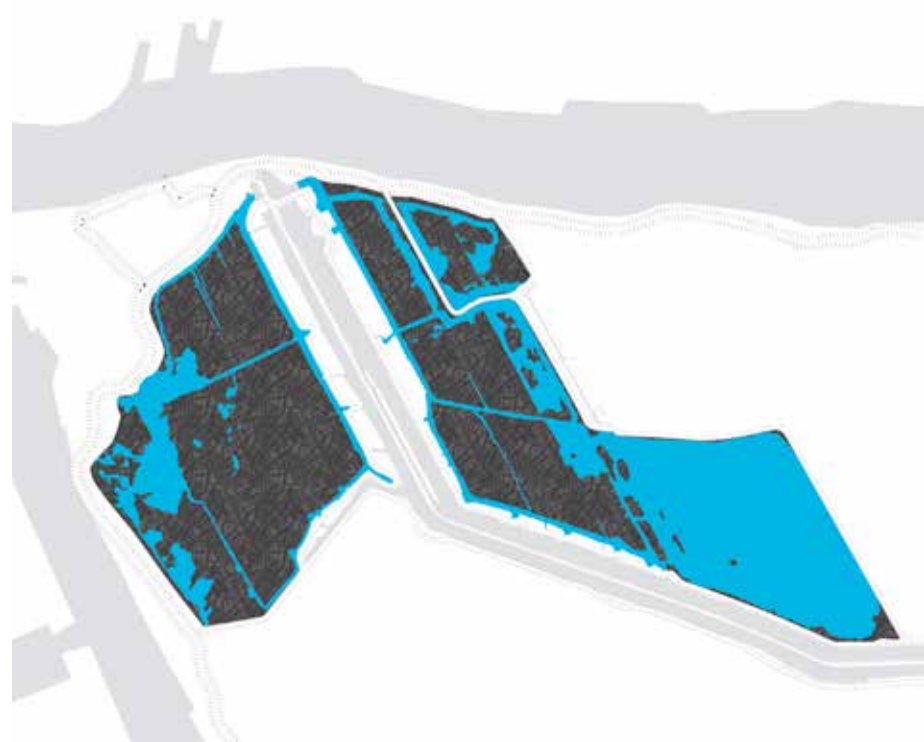

5.2 Hoge boezem

De Hooge Boezem van de Overwaard en de Hooge Boezem van de Nederwaard zijn begin 17^e eeuw ingericht als bergboezem. Sinds de aanleg is het belangrijkste gebruik waterbeheer. Door de hoge waterstanden zijn in beide boezems rietlanden ontstaan. De rietlanden hebben een hoge natuurwaarde, o.a. als broed- en rustgebied voor riet- en watervogels. Behoud van de natuurwaarden staat in deze gebieden voorop. Met name in de Hooge Boezem van de Overwaard zijn grote plassen ontstaan. Naast de slechte waterkwaliteit bedreigen ook deze watermassa's de rietlanden.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- Ga de achteruitgang van het rietland in de Hooge Boezem van de Overwaard tegen. In het kader van het natuurbeheerplan wordt onderzocht welke maatregelen hiertoe genomen kunnen worden. Van belang is dat maatregelen de leesbaarheid van de boezem als historisch-waterstaatkundig element niet aantasten.
- Ten behoeve van de zwarte stern en het porseleinhoen is uitbreiding van pioniermoeras noodzakelijk. Hiervoor zijn mogelijkheden in de Polder Nieuw-Lekkerland en de Polder Blokweer door een combinatie van kruidenrijk en faunarijk grasland met plas – drasoever. Houdt bij de inrichting het karakter van de polder intact (zie Polder).

- Vergroot de beleefbaarheid van de hoge boezems door het plaatsen van een kijkhut nabij het Wisboomgemaal.
- Om de vogels in met name de Hooge Boezem van de Overwaard niet te verstoren worden de boezemkades niet opengesteld voor publiek
- Betrek de natuurwaarden, met de nadruk op de Natura 2000-waarden, geïntegreerd in de expositie van het Werelderfgoed. Het gaat dan om de relatie boezembeheer – vogels van de oer-Hollandse polder: de 7 kwalificerende vogelsoorten (zie bijlage 2)
- Integreer de informatie m.b.t. de natuurwaarden meer in de actieve informatievoorziening: rondleidingen met zowel natuur- als historische aspecten. Onder begeleiding van een natuurgids kunnen in de Hooge Boezem van de Nederwaard rondleidingen georganiseerd worden.

Riet en water in de hoge boezem

5.3 Boezem Nieuw-Lekkerland

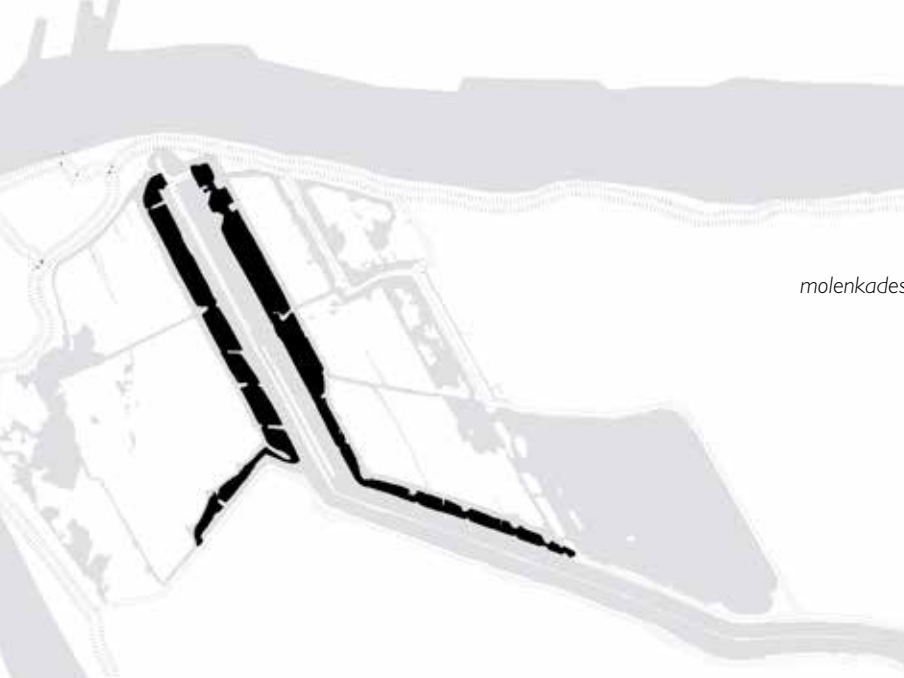
In de polder Nieuw-Lekkerland liggen er kansen de ontwikkeling van natuurwaarden, zoals pioniermoeras, te combineren met vergroting van de herkenbaarheid van de lage boezem, door deze weer van een kade aan de oostkant te voorzien. Voor het Werelderfgoed betekent dat gedeeltelijk herstel van de herkenbaarheid van de Lekkerlandse boezem, het derde boezemsysteem in het gebied.

De SWEK heeft de ambitie de 20e molen op termijn te herbouwen met 18e eeuwse technieken. Deze molen ligt eveneens in het boezemsysteem van Nieuw-Lekkerland. Dit project kan tevens fungeren als opleidingslocatie voor molenrestaurateurs.

Huidige situatie lage boezem Nieuw-Lekkerland

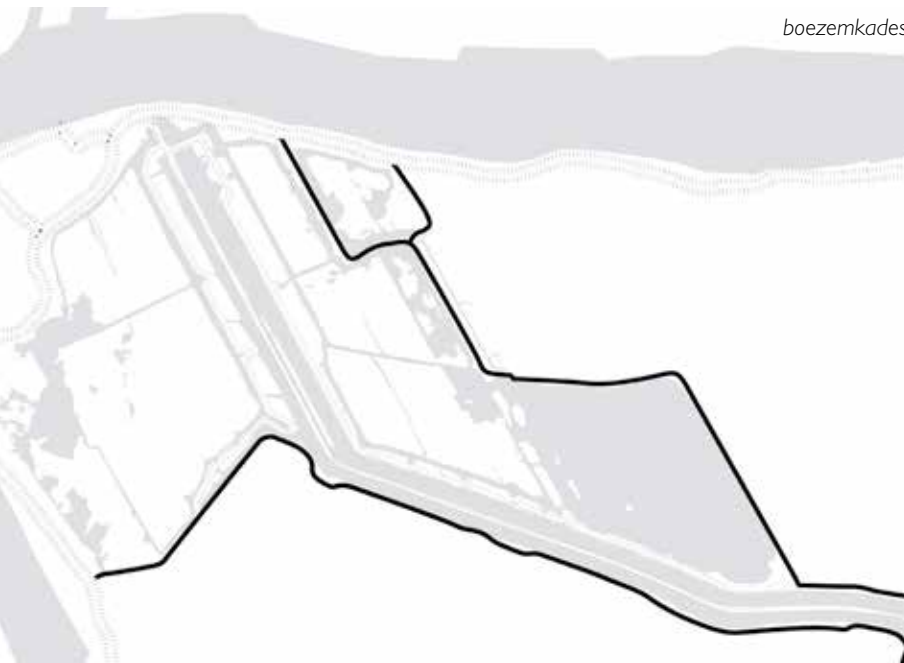

molenkades

5.4 Molenkades en boezemkades

Rond de lage boezem van de Waterschappen zijn in de 15^e of begin 16^e eeuw boezemkades aangelegd om de capaciteit te vergroten. Hetzelfde gebeurde bij de hoge boezems in de 18^e eeuw, gelijktijdig met de bouw van de windmolens. Deze boezemkades hebben primair een waterkerende functie. De kades zijn van oorsprong niet beplant, kruin en taluds zijn begroeid met gras. De kades werden van oudsher begraasd door geiten en later zeer extensief gemaaid, waardoor ze zeer bloemrijk waren. Waarschijnlijk is de zaadbank nog aanwezig en kan de botanische kwaliteit door zorgvuldig, zeer extensief beheer worden hersteld. Op een groot deel van de boezemkades ligt geen weg of pad.

boezemkades

De functie van de Molenkades blijft ongewijzigd. Ze zijn alleen toegankelijk voor bewoners van de molens, via een smal verhard pad op de kade. Behoud van de waarde als werelderfgoed en beschermd gezicht staat voorop.

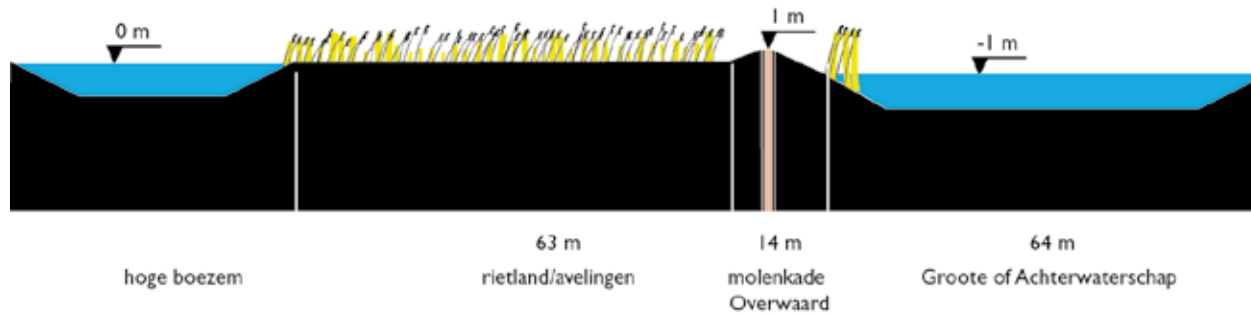
Beeldkwaliteitsprincipes:

- Behoud het smalle profiel van de molenkades
- Behoud de met riet begroeide avelingen langs de molenkades. Verwijder opschot van bomen en struweel.
- Kruin en taluds van de kades kennen een zeer extensief maai-beheer (max 2x/jaar). Rond de molenerven is het maai-beheer intensiever.

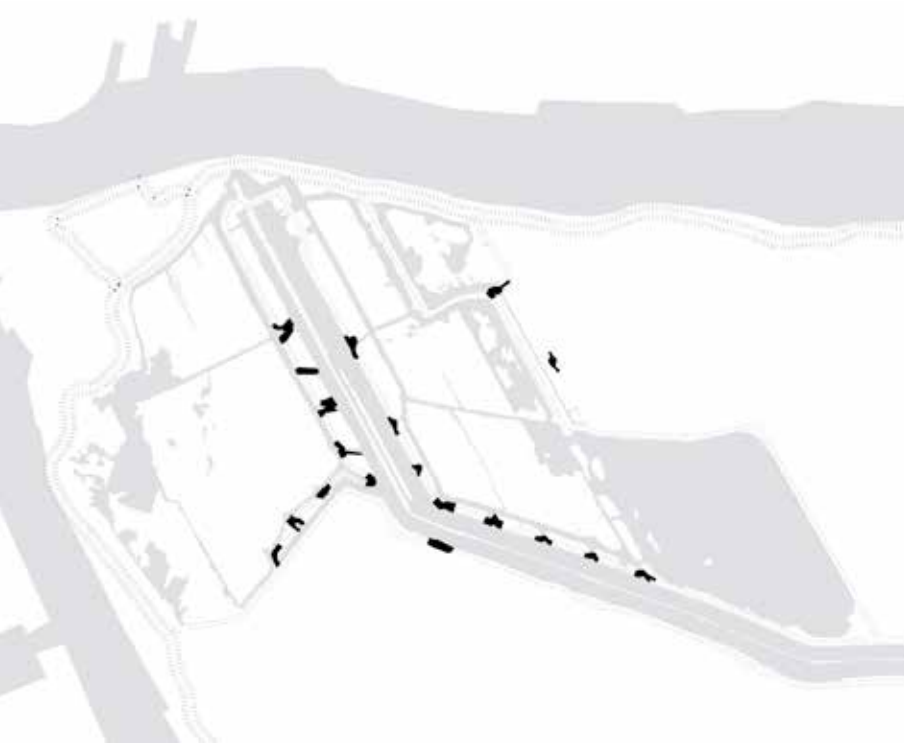
- Versterk botanische waarde door verbeteren van het beheer.
- Bij voorkeur geen hekwerken op de kades. Indien een hek noodzakelijk is deze uitvoeren in zwart hout.
- Verharde paden op de kades uitvoeren met halfverharding (schelpen of split), of gebakken ijsselklinkers.

Referentiebeeld bestraat karrenspoor

Doorsnede Molenkade Overwaard

5.5 Molenerven

Het huidige gebruik van de molens en molenerven blijft gehandhaafd. Bij wijzigingen in gebruik staat behoud van het historische karakter centraal. De inrichting van het molenerf is dienstbaar aan de gecombineerde functie van de molen als gemaal en woning. Hierdoor zijn er op het erf bijgebouwen te vinden zoals schuren, bakhuisjes, stookhuisjes, kakhuisjes en kippenhokken, en zijn delen ingericht als tuin, moestuin of boomgaard. Aan het water ligt soms nog een boenstoep. Van deze gebouwtjes is het stookhok het meest authentiek en nog op elk erf van de Nederwaard aanwezig. Deze heeft t.o.v. de molen en de voorwaterloop een vaste plek aan de kade. De

orientatie is parallel aan de molenkade. De schuren zijn vaak 20e eeuws. Van oorsprong stond er waarschijnlijk één per erf, terwijl op sommige erven er nu meerdere staan. Een uitgebreide inventarisatie van de molenerven is in 2013 verricht (Landschap en erfgoed Zuid-Holland). Hierin wordt per molenerf beschreven wat de uitgangspunten zijn voor behoud en ontwikkeling. Het erf van Nederwaard kan als exemplarisch gezien worden. Een omschrijving hiervan is opgenomen in bijlage 3.

Uit oogpunt van behoud van cultuurhistorische waarde en ruimtelijke kwaliteit is het van belang voor toekomstige (ver-)bouw- en aanlegactiviteiten een beperkte catalogus van materialen en kleuren te voeren.

Naast de huidige bezoekmolen worden twee extra molens opengesteld voor bezoekers. In de molens of bijgebouwen is ruimte voor de functies kaartverkoop, kleinschalige horeca (kiosk), en souvenirverkoop. Bij de bezoekmolens en aan de Middeldkade worden aanlegsteigers geplaatst tbv aanmeren van rondvaartboten.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- Kleuren: sluit aan bij historisch kleurgebruik: zwart voor wanden en hekken, wit/geel voor kozijnen wit/geel/groen voor raamroeden en wit voor boeiborden en dakgoten, donker groen voor deuren en luiken. Per erf dient eenheid in kleurgebruik te zijn.

Schuur

Bakhuisje

Kippenschuur

Stoekhok

Bestrating van klinkers rond de molen

Zwart houten toegangshek

- Bij herstel van historische elementen zoals een kippenschuur, boenstoep of gemak, vormt informatie over de historische situatie, zoals locatie en bouwstijl, het uitgangspunt en worden traditionele materialen en kleuren gebruikt.
- Bij herstel of vervanging schuren: gepotdekselde zwart geschilderde houten wanden, gemetselde plint. Zadeldak, rietgedekt of gesmoorde dakpannen. Wit/geel geschilderde raamkozijnen Bij voorkeur geen extra schuren bouwen
- Bakhuisjes: behoud huidige staat: gemetselde muren, zadeldak met dakpannen
- Stookhokken: baksteen, zadeldak met dakpannen gedekt, witte kozijnen en boeiborden, groene deur
- Bestrating: gebruik traditionele bestratingsmaterialen: (oud) gebakken gele ijsselklinkers, schelpen of grind.
- Hekwerken: gebruik zo min mogelijk hekwerken, indien toegangshekken noodzakelijk zijn, zijn ze gemaakt van zwart hout. Schuttingen van hout en gaas passen niet bij het historisch karakter van de molenerven. Groene afscheidingen zoals hagen en singels en lage afrasteringen rond dierenweides zijn wel denkbaar
- Beplantingen: kies bij beplantingen voor soorten die streekeigen zijn of van oudsher van nut waren op het erf, zoals knotwilg, es, els, vlier, fruitbomen, of walnoot. Groenblijvende hagen van conifeer passen niet bij het historisch karakter van het molenerf.
- Nutsvoorzieningen zoals electriciteitskasten en gastanks bij voorkeur plaatsen uit het zicht (vanaf Middeldkade), bijvoorbeeld achter of in de schuur of het stookhok.

Vierhaag

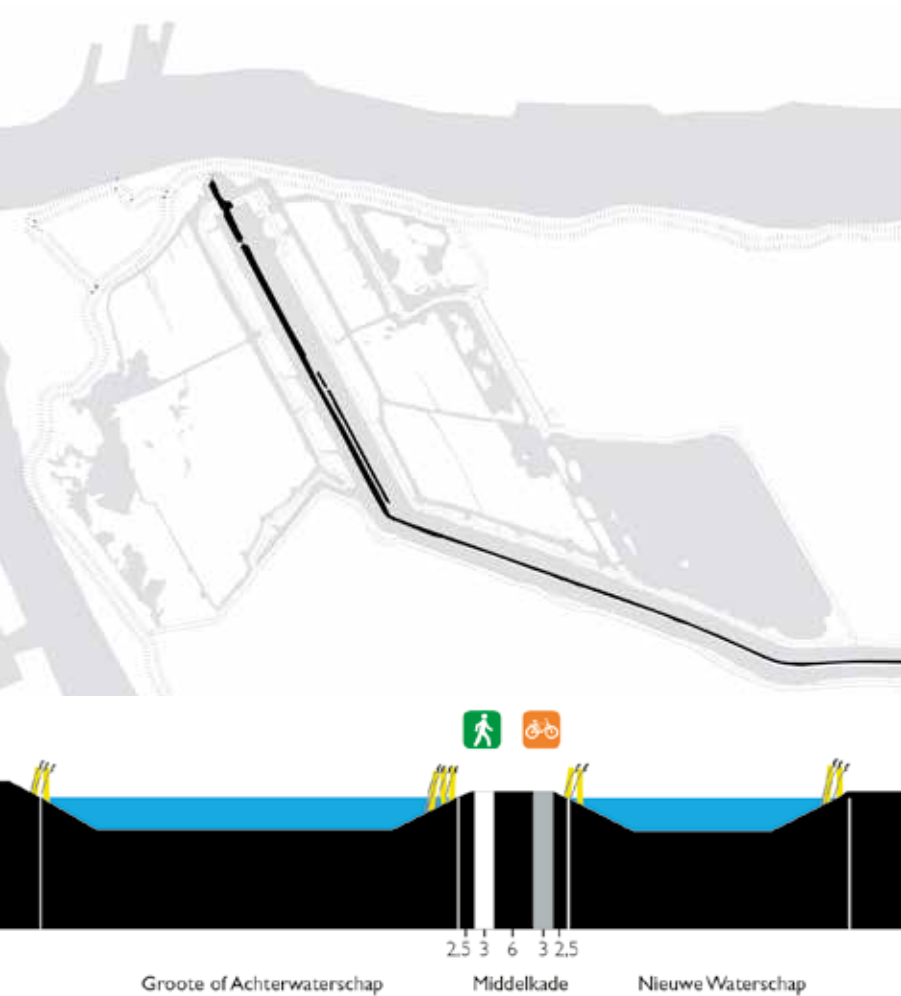
Knotwilg

Moestuin

Boomgaard

5.6 Middelkade

De Middelkade is van oorsprong een lege scheidingskade tussen de twee afwateringssystemen. De kade heeft een sober en rechtlijnig karakter. Ingrepen op de Middelkade dragen bij aan verbetering van de uitstraling van de kade als rechte, lege lijn, die bezoekers het molenlandschap van Kinderdijk inleidt.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- De Middelkade heeft een continue profiel: grastaluds met rietkragen, op de kruin een fiets/voetpad. Op het drukke gedeelte tussen entreegebied en bezoekenmolen de gescheiden stroken voor fietsers en voetgangers handhaven, maar onderscheid maken in materiaalgebruik, zodat helderder wordt welk pad voor fietsers of voetgangers is. Hiervoor aansluiten bij ontwerp voor het entreegebied.
- meubilair en borden: sluit bij vervanging van het straatmeubilair en informatieborden aan bij de nieuwe huisstijl. Wanneer bij rustplekken verharding toegepast wordt, sluit dan aan bij de verharding voor voetgangers in het entreegebied.
- Op de Middelkade geen bomen en struiken, deze belemmeren het zicht op het molenlandschap.
- Versterk botanische waarde door maaibeheer gericht op bloemrijk grasland.

Huidige situatie Middelkade

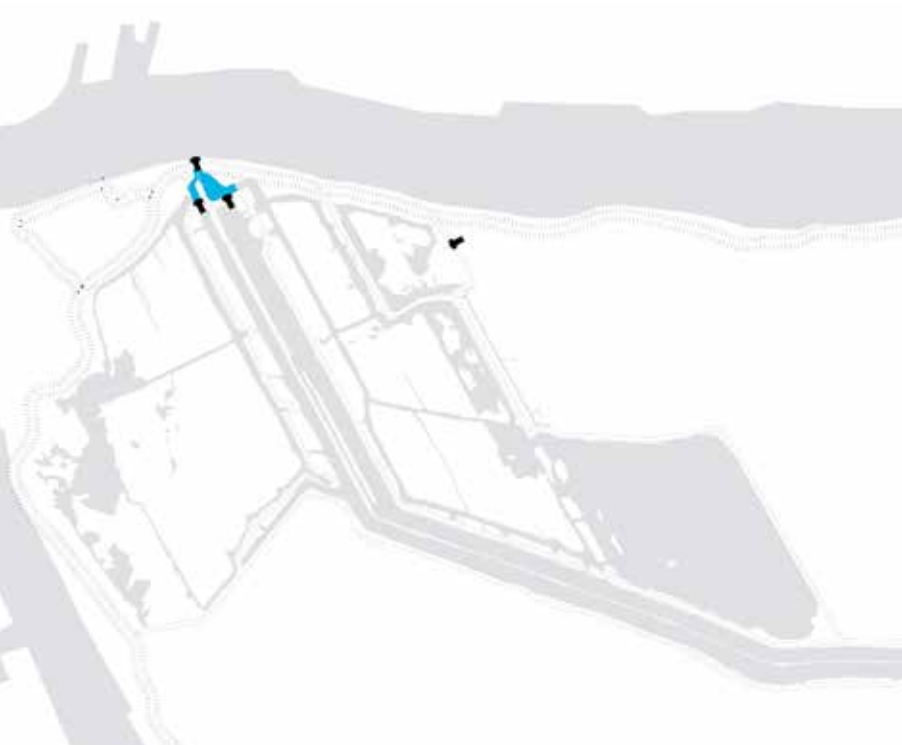
Referentiebeeld pad Middelkade.

De gescheiden fiets- en voetpaden op de Middelkade ook onderscheidend maken in verschijning

De haag bij de hevel in de Middelkade verhindert vrij zicht op het molenlandschap. Deze dient verwijderd te worden. De techniek van het waterbeheer mag zichtbaar aanwezig zijn.

5.7 Gemalen

De moderne gemalen vormen een onderdeel van het Werelderfgoed. Het ontwerp van de gebouwen is vooral gericht op de waterstaatsfunctie. Opvallend daarbij is dat het mechaniek -en daarmee de werking-zichtbaar is gemaakt. De functie van de gemalen in het watersysteem moet voor bezoekers verder verduidelijkt worden. Hiervoor is een verbetering in toegankelijkheid en informatievoorziening nodig.

Bij de bouw van de vijzelgemalen Smit en Kok zijn maalkommen ingericht tussen de gemalen en de Lekdijk. De maalkom bij gemaal Smit heeft een zeer technisch karakter door de toepassing van damwanden van staal en beton. Deze vormgeving sluit nauw aan bij de utilitaire architectuur van het gemaal en is noodzakelijk door de kleine afmeting van de maalkom.

Voor de maalkom bij gemaal Kok is een deel van de Grootte- of Achterwaterschap afgedamd en gekoppeld aan de Hooge Boezem van de Overwaard. De oorspronkelijke structuur is hierdoor aangetast. Wel is het hoogteverschil tussen de hoge en lage boezem vanaf de Middelkade en Lekdijk beleefbaar geworden. De inrichting sluit aan bij die van de Grootte- of Achterwaterschap: de oevers bestaan uit grastaluds met rietkragen. Een deel van de oever nabij het opvoerwerktuig in de Lekdijk, is versterkt met basalt. Op de kade rond de maalkom staan een aantal bomen van verschillende soorten die storende elementen vormen in het zicht op het molenlandschap.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- Behoud en verbeter zichtbaarheid van de techniek van het gemaal; zichtbare vijzels en motoren. Hiertoe bij gemaal Kok de vijzels zichtbaar maken (i.c.m. afsluiten passage) en de kade toegankelijk maken met een pad en trap.
- Voorzie de gemalen van informatieborden met uitleg over de werking, aansluitend op de huisstijl.
- De inrichting van de maalkommen komt primair voort uit waterhuishoudkundige eisen. Bij een utilitaire inrichting past een strakke vormgeving van de kades, met gemaalde taluds, betonnen en stalen damwanden.
- Bomen op de kade rond de maalkom van gemaal Kok verwijderen

5.8 Polder

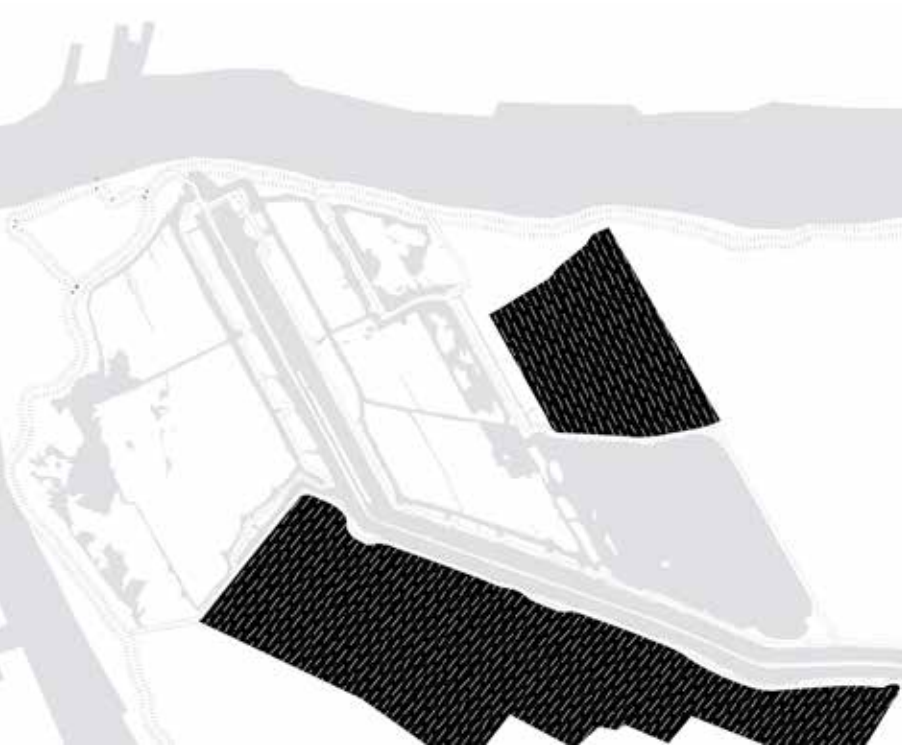

De techniek van de gemalen is voor de bezoekers zichtbaar (gemaal Smit)

Maak de kade toegankelijk, zodat de bezoeker een blik in het gemaal kan werpen

De polders Blokweer en Nieuw-Lekkerland vormen de laagste en oudste stap in het watersysteem van Kinderdijk. Beide polders kenmerken zich door hun grote openheid, met name in oost-westrichting, en eenheid in uiterlijk. Bomen zijn nagenoeg afwezig, op enkele knotwilgen na. De openheid is van waarde en betekenis voor het Werelderfgoed: tussen de poldermolens en de boezemmolens moest een onbelemmerde zichtrelatie zijn.

De verkaveling bestaat uit smalle stroken, gescheiden door sloten. De poldersloten ontwateren de weidegronden. Het overtollige water werd door de poldermolens in de lage boezem gemalen. De polders zijn in gebruik als weide en hooiland en hebben een agrarisch karakter. Dit vormt een mooi contrast met het natuurlijke karakter van de rietlanden in de Hoge Boezems. De dichte aangrenzende dorpsranden met

Polder Blokweer gezien vanaf Middelkade

een gemengd bebouwd en groen karakter staan ook in contrast tot de open polders.

Beeldkwaliteitsprincipes:

- Koester de openheid.
- Behoud het verkavelingspatroon en zijn dimensionering.
- Koester het contrast met de boezemgebieden
- Koester het contrast met de dorpsranden. De dorpsranden zijn overwegend groen van karakter. Bebouwing in dorpsranden mag zichtbaar zijn, maar niet hoger dan de begroeiing aan de dorpsrand (ca 15m.) Nieuwbouw mag alleen plaatsvinden in de dorpsrand, niet in de polder.
- Het gebruik is zoveel mogelijk gericht op behoud van de karakteristieken van de polder
- Bij functieverandering naar natuur het karakter van de polder bewaren, mogelijke natuurtypes zijn extensief hooiland en grasland. Ook plas-drasoevers langs de slootkanten zijn denkbaar. Rietland en ruigtes passen niet bij het beeld van de veenweidepolder.

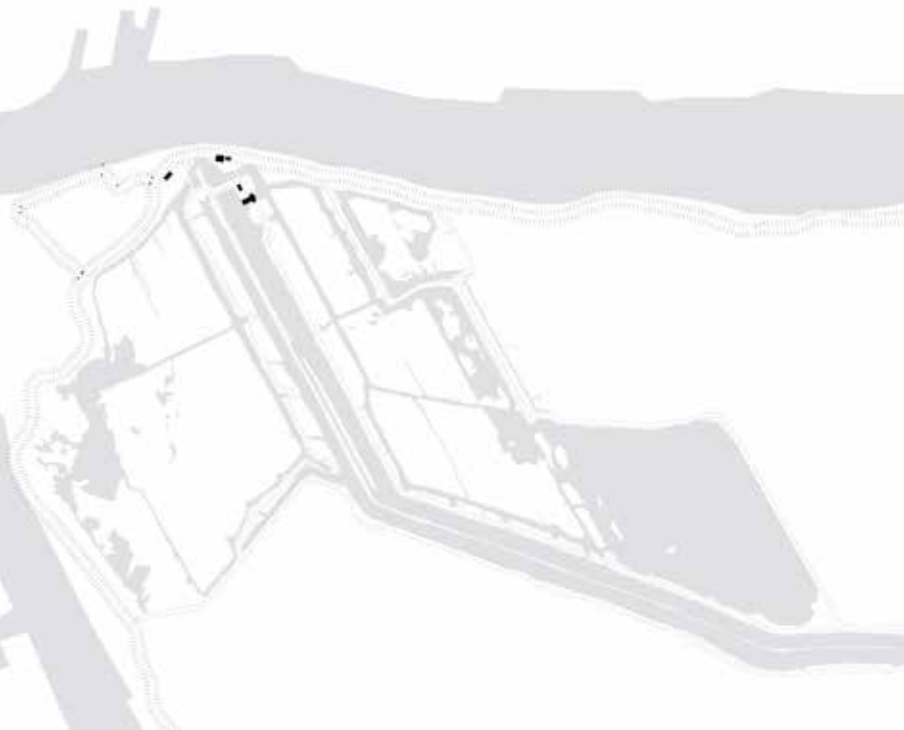

Referentiebeeld slootkanten

Referentiebeeld kruidenrijk grasland

5.9 Wisboomgemaal en andere historische gebouwen

Het Wisboomgemaal moet binnen afzienbare tijd worden gerestaureerd. Het gebouw blijft functioneren als tentoonstellingsruimte, maar moet in de toekomst ook ruimte kunnen bieden aan een horecafunctie. Andere historische gebouwen zijn de waardhuizen, dijschuur en machinistenwoningen.

De inrichting van de omgeving van het Wisboomgemaal en de machinistenwoningen van de Overwaard is uitgewerkt in het inrichtingsplan voor het entreegebied.

Beeldkwaliteitsprincipes

- Wanneer restauratie aan de orde is, deze uitvoeren met respect voor verschillende tijdslagen.
- Bijgebouwen, zoals schuren, die geen onderdeel zijn van de oorspronkelijke functie van de historische gebouwen en geen cultuurhistorische waarde hebben indien mogelijk verwijderen.
- Nutsvoorzieningen, zoals transformatorhuisjes, inpassen, door bijv gebruik te maken van historische bouwmaterialen en bouwstijlen of beplanting.

Tenslotte, wijzigingen aan monumenten, waaronder de molens en het waardhuis van de Overwaard, worden uiteraard beoordeeld door betreffende instanties (RCE, provincie, gemeente) vanuit het monumentale belang.

Stoomgemaal Wisboom

Waardhuis Overwaard

Machinistenwoningen Overwaard

ONDERDEEL III

AANBEVELINGEN UIT DE VISIE OP DE MOLENERVEN
VAN KINDERDIJK-ELSHOUT

4. Conclusies en aanbevelingen

In de zomer van 2013 heeft Landschapsbeheer ZH samen met Erfgoedhuis ZH een inventarisatie uitgevoerd van de molenerven op Kinderdijk. Het betrof een globale inventarisatie waarbij per erf gekeken is naar de ligging en vormgeving van erfbebouwing, verhardingen en erfafscheidingen, groene elementen en overige elementen. Belangrijke reden voor het uitvoeren van deze inventarisatie was het behoud van het cultuurhistorisch karakter van het molenerf. Bovendien werd gewerkt aan het opstellen van een gebiedsvisie van het Werelderfgoed Kinderdijk-Elshout. De molenerven dienden in deze visie een plaats te krijgen. Inmiddels is de gebiedsvisie opgesteld en vormen de molenerven hier een onderdeel van.

Duidelijk is geworden dat elk erf verschillend is. De indeling per molen is vooral afhankelijk van de afmetingen van de kavel, de activiteiten die er plaatsvonden en de wijzigingen daarin in de afgelopen tijd. Vroeger werd het erf bijvoorbeeld zo ingericht dat de molenaar er extra opbrengst van had. Kleine opstallen werden gebouwd op enige afstand van de molen. Daarnaast ontstonden een riet en/of hooilandje voor schapen of een geit, een bleek voor het wasgoed, een moestuin, bessenstruiken, fruitbomen en hakhout (knotbomen). Alles werd zo opgericht, aangeplant en geproportioneerd dat de molen er geen hinder van ondervond.

Zo is een geheel aan opstallen en groene elementen ontstaan afkomstig uit verschillende tijdsperiodes. Tezamen laten zij een historische gelaagdheid zien die de moeite waard is om te behouden. Door de bewoning op Kinderdijk hebben de erven hun unieke karakter gekregen. Veranderingen zoals nieuwbouw of sloop dienen zich dan ook te verhouden tot de in de loop der tijd ontstane cultuurhistorische waarden. Op die manier blijft dit unieke onderdeel van Werelderfgoed Kinderdijk voor de toekomst behouden en geeft het aan het huidige landschappelijke beeld een meerwaarde.

In het kader van dit onderzoek zijn deze opstallen en (groene) elementen op hoofdlijnen geïnventariseerd.

Uit de inventarisatie volgen een aantal conclusies waar aanbevelingen uit voortkomen. Deze zijn hieronder uiteengezet.

- Zoals reeds genoemd bestond dit onderzoek uit een globale inventarisatie. Voor de opstallen is aanvullend onderzoek in de vorm van waardestellingen per object nodig om de cultuurhistorische waarde vast te stellen en aanbevelingen te doen betreffende toekomstig beheer, onderhoud en restauratie.
- Waardestellingen dienen ook te worden opgesteld voor de twee schuren gelegen achter het Wisboomgemaal en behorend bij de machinistenwoningen. Deze zijn in de globale inventarisatie van de molenerven niet meegenomen, maar vragen wel om nader onderzoek. Het bouwjaar van beide opstallen wordt namelijk geschat op begin 20^e eeuw. Bovendien lijken zij wat betreft

maatvoering en typologie karakteristiek voor de schuren die in de vorige eeuw in de Alblasserwaard werden gebouwd.

- Het pad rond de molen is vrijwel altijd bestraat met gele klinkers. In enkele gevallen komt een diversiteit aan bestrating voor zoals rond het stookhok van de Lage molen. Bij vernieuwing van deze bestrating is eenduidigheid gewenst. Bij alle vernieuwingen betreffende bestrating geldt deze eenduidigheid en dient de oorspronkelijke situatie - voor zover deze kan worden achterhaald - als leidraad.
- De afscheidingen (hekwerken en groene afscheidingen) die op de erven zijn opgericht, verschillen van elkaar. Meer nog valt het gebruik op van niet traditionele materialen (Gamma schutting) en beplanting die niet streekeigen is (bijv. buxus, conifeer). Geadviseerd wordt om hier in de komende tijd eenheid in aan te brengen op basis van streekeigen materialen (blank hout, geteerd hout) en beplanting.
- Het onderhoud van het rietland is merendeels weggefallen, omdat het geen directe gebruikersfunctie meer vervult. Zodoende krijgen bomen de kans te ontkiemen en ontstaat opschot van ondermeer lijsterbes, es en braamstuweel. Om opschot en overwoekering te voorkomen, dient het onderhoud van het rietland spoedig structureel te worden opgepakt.
- Diverse oevers hebben te lijden onder de slechte waterkwaliteit die er voor zorgt dat de oevers afkalven. Dit vraagt om een plan van aanpak ter verbetering van de oevers.
- Op meerdere erven zijn fruitbomen aanwezig, soms in de vorm van een boomgaard, soms als solitair exemplaar. Een aantal hiervan heeft onderhoud nodig en in andere gevallen is herplant nog de enige optie. Inmiddels is een vrijwilligersgroep in het leven geroepen die deze werkzaamheden wil gaan uitvoeren. In de komende tijd kan deze groep wellicht ook met ander groenonderhoud aan de slag gaan. Deze landschapsvrijwilligersgroep zal de benodigde ondersteuning nodig hebben in de vorm van organisatie, gereedschap, PR, ARBO, verzekeringen, etc. Nagedacht zal moeten worden hoe een vrijwilligersgroep structureel onderhoudswerkzaamheden aan het groen zou kunnen gaan uitvoeren.
- Het molenerf bestaat in de basis uit diverse groene elementen. Voor de hagen zou een assortimentslijst moeten worden opgesteld, evenals voor solitaire bomen en struiken. In deze assortimentslijst behoren passende soorten te worden opgenomen.
- De molenaars van Kinderdijk waren in vroeger tijden ook actief als visser. Zodoende zijn nog visattributen en gereedschappen op de molens aanwezig. Het verdient aanbeveling om deze attributen en gereedschappen tezamen met gereedschappen van diverse aard te inventariseren en te documenteren. Het kan worden beschouwd als een waardevolle collectie van Werelderfgoed Kinderdijk aan de hand waarvan de geschiedenis van het leven en werken op de molens kan worden verteld.

ONDERDEEL IV

BEELDKWALITEITSRICHTLIJNEN VOOR NIEUWE
BEBOUWING BINNEN HET WERELDERFGOEDCOMPLEX

Beeldkwaliteitsrichtlijnen voor nieuwe bebouwing binnen werelderfgoedcomplex Kinderdijk-Elshout

Het bestemmingsplan maakt verschillende nieuwe gebouwen mogelijk in het werelderfgoed. Deze nieuwe gebouwen hebben geen directe relatie met het waterbeheer, maar met een goed management van bezoekersstromen, een gevarieerd programma voor bezoekers en een waardige uitstraling van het werelderfgoedgebied. De onderstaande criteria en richtlijnen voor deze nieuwe gebouwen richt zich expliciet niet op nieuwe gebouwen die nodig zijn voor of direct gerelateerd zijn aan de moderne waterhuishouding, nog op de bebouwing bij de bestaande molens.

Algemene uitgangspunten

- Gebouwen binnen het 18^e eeuwse molenlandschap dienen in dit landschap te passen.
- Binnen de entreezone onderscheiden de gebouwen zich van de historische bebouwing in het gebied. Zichtbaar moet zijn dat de nieuwe bebouwing niet hoort bij de bestaande historische bebouwing in het gebied. Dit onderscheid wordt versterkt door terughoudend in materiaal- en kleurgebruik;
- De nieuwe gebouwen kunnen verwijzen naar historische bebouwing in vormgeving of materiaalkeuze.
- De nieuwe gebouwen moeten passen in de omgeving. De kleurstelling contrasteert niet met het omliggende landschap. De vormgeving sluit aan bij het rechte lijnenpatroon van de omgeving en toont respect voor zichtlijnen.
- De nieuwe gebouwen zijn van goede kwaliteit, zowel wat betreft uitstraling als materiaalkeuze en vormgeving.
- Detaillering van de gebouwen is beperkt.

Entreegebied

- De nieuwe gebouwen in het entreegebied hebben een relatie met elkaar. Dit kan door herkenbare elementen, materiaalkeuze en/of kleurstelling.
- Elk van de beoogde gebouwen (bezoekerscentrum, ontvangstgebouw, educatiegebouw en natuureducatiegebouw) heeft door zijn specifieke functie een eigenheid die terug mag komen in de vormgeving en architectonische uitstraling. Het verschil in belang van de gebouwen moet terugkomen in de bouwmassa en kan ook terugkomen in vormgeving.

Bezoekerscentrum

- Het bezoekerscentrum moet een intrinsieke architectonische waarde bezitten en een relatie aangaan met het omringende water, de natuur en het landschap. Zo mogelijk moet het gebouw aansluiten bij het karakter van de kade.
- Zoveel mogelijk behoud van openheid door een materiaalkeuze en kleurstelling die hier aan bijdraagt.

Educatiegebouw

- Ten zuiden van gemaal Wisboom stond van 1953 tot midden jaren negentig een elektrisch hulpgemaal, als aanvulling op gemaal Wisboom. Afmeting en locatie van het nieuwe educatiegebouw worden bepaald door het voormalige hulpgemaal. Een verwijzing naar het historische hulpgemaal is belangrijk voor de functie als educatiegebouw en moet zichtbaar zijn in het gebouw.

Natuureducatiegebouw

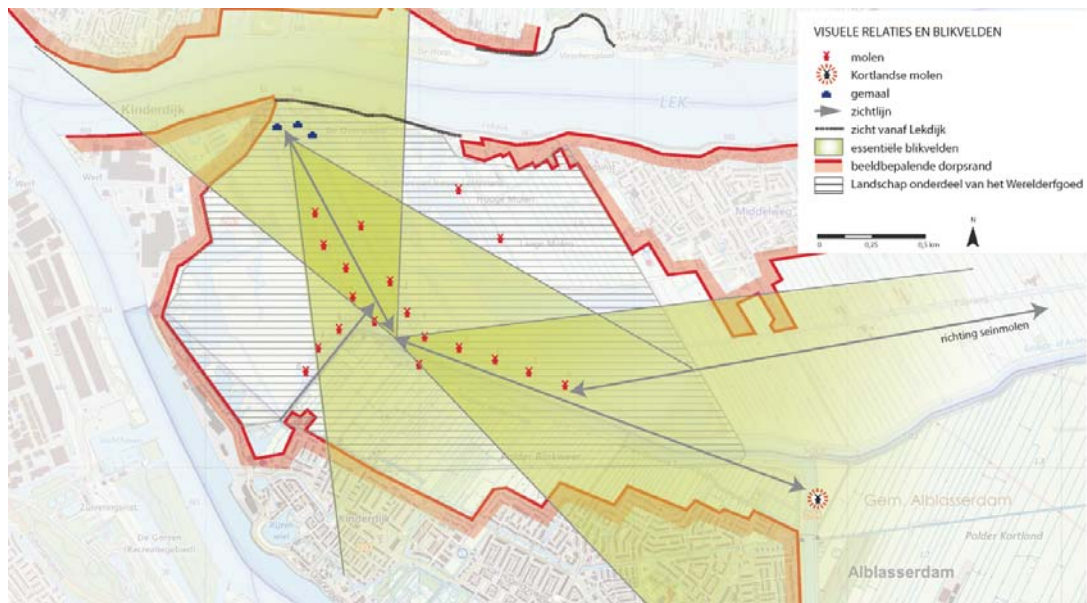
- De bijzondere functie van dit gebouw mag tot uiting komen in de materialisering, vormgeving en kleurstelling van het gebouw.

20^e molen

- Wanneer de 20^e molen wordt benut voor het opleiden van molenrestaurateurs, kan voor deze molen gebruik gemaakt worden van materialen die historisch ook gebruikt werden en kan de uitstraling en vormgeving volledig aansluiten bij een historische molen uit het gebied.

Zichtlijnen

- Uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen is het behoud (en herstel) van bestaande zichtlijnen/blikvelden en – waar mogelijk – het creëren van nieuwe zichtlijnen.

ONDERDEEL V

BEELDKWALITEITSRICHTLIJNEN VOOR
BEWEGWIJZERING EN BEBORDING

BEELDKWALITEITRICHTLIJNEN VOOR BEWEGWIJZERING EN BEBORDING

Om recht te doen aan de kernkwaliteiten van het werelderfgoedcomplex Kinderdijk-Elshout zijn in dit onderdeel enkele beeldkwaliteitsrichtlijnen en referentiebeelden gegeven voor de toekomstige bewegwijzering en bebording in het gebied. Bij het aanbrengen van bewegwijzering en bebording gaat het niet alleen om de kwaliteit, maar evenwel om de kwantiteit.

Uitgangspunten

Bewegwijzering

De bewegwijzering omvat alle objecten die dienen ter oriëntatie en richtingsduiding. Deze objecten worden aangebracht om bezoekers van het werelderfgoedcomplex op een vlotte en veilige wijze door het gebied te geleiden.

Bebording

Onder bebording worden alle borden in het openbaar gebied en de molenverven (privé) verstaan, waaronder in ieder geval verkeersborden, onderborden, straatnaamborden, verwijfsborden en reclameborden.

Beeldkwaliteitsrichtlijnen

- Het aantal borden (kwantiteit) wordt geminimaliseerd; verkeersborden (en onderborden) worden alleen geplaatst op plaatsen waar de verkeersveiligheid hierom vraagt.
- Wegwijzers en borden in het gebied worden op uniforme wijze vormgegeven, zijn leesbaar en begrijpelijk.
- Wegwijzers en borden dienen een positieve bijdrage te leveren aan het werelderfgoedcomplex, de omgeving en het bebouwingsbeeld;
- Wegwijzers en borden worden zodanig gepositioneerd dat de kwaliteit van de afzonderlijke bouwwerken of het werelderfgoedcomplex als geheel (waaronder zichtlijnen) niet wordt aangetast;
- Het kleur- en materiaalgebruik van wegwijzers en borden is terughoudend, waarbij de kleuren ondergeschikt zijn aan de omgeving

Referentiebeelden

De onderstaande referentiebeelden geven een impressie van de gewenste beeldkwaliteit c.q. uniformiteit ten aanzien van de bewegwijzering en bebording binnen het werelderfgoedcomplex.

